

### چکیده :

نماد یا سمبول یکی از صور خیال شاعرانه است که به دلیل تعدد مفاهیم در مرتبه‌ای فراتر از استعاره قرار می‌گیرد. نماد هم معنی حقیقی خود را دارد و هم نماینده یک یا چند معنی دیگر است. نماد و نماد - پردازی از دیرباز در اشعار شاعران مخصوصاً در اشعار عرفانی نمود بارزی یافته است. عطار شاعر گرانسنگ ادبیات فارسی در این زمینه طرحی نو در انداخته است و سعی نموده تا اوضاع و احوال سیاسی و اجتماعی زمان خود را در قالب واژه‌های نمادین به تصویر کشد. نمادهای به کار رفته در اشعار عطار روشن و به درک عموم نزدیکتر است چون آنچنانکه خود گفته اشعارش را برای عوام سروده است. عطار از واژگان نمادین بسیاری در اشعارش استفاده کرده است از جمله نماد پرندگان، اساطیر حماسی، نماد دیوانگان و... نگارنده در این جستار به بررسی مفاهیم نمادین پیامبران به کار رفته در مثنویهای عطار به روش تحلیل محتوا پرداخته است. در مثنویهای عطار نام دوازده پیامبر در معنای رمزی به کار رفته است از جمله حضرت ایوب، خضر، داوود، یعقوب و... که در مفهوم کلی، عطار تمامی این پیامبران را در مفهوم نمادین انسان کامل به کار برده است؛ علاوه بر نماد انسان کامل در مفاهیم نمادین دیگری از جمله نمونه زهد و تقوی، مظهر تجلیات الهی، عاشق پاکباز، عقل و... نیز به کار گرفته شده‌اند. از سوی دیگر بعضی از این واژه‌ها جلوه‌های چندگانه یافته‌اند، چون حضرت آدم، ابراهیم، عیسی، موسی و یوسف که در مفاهیم انسان کامل، تجلی حق تعالی، فنا و... به کار رفته‌اند. ویژگی دیگر نمادهای عطار این است که وی برخی از واژه‌ها را در دو مفهوم مثبت و منفی به کار برده است؛ نمونه را حضرت آدم، که در بیتی نماد عقل است و در بیتی دیگر نماد حرص.

**کلید واژه‌ها:** نماد، عطار، پیامبران، مثنوی